

אתת מוכל אתת

מבט שונה לגמרי על הסכסוך הישראלי-פלסטיני

★ הערבים האמינו שהיהודים נשתלו בארץ על-ידי האימפריאליזם המערבי, כמכשיר לדיכוי העולם הערבי. היהודים האמינו כי התנגדות הערבים למפעל הציוני נובעת מן האופי הרצחני של הערבים.

★ עלינו להכיר בכך שההתבססות היהודית בארץ, על כל צדדיה המלהיבים, היתה מלווה בגרימת עוול משווע לעם הפלסטיני.

★ התפקיד הראשון של מחנה-שלום ישראלי חדש הוא להשתחרר ממיתוסים כוזבים... חובה להקשיב לעם האחר ולהבין את ההיסטוריה שלו בסכסוך ההיסטורי.

בגובה העיניים

הציונית/הישראלית מתוך **התעלמות גמורה** מהסיפור הלאומי הפלסטיני. גם כשהיה לה רצון טוב להגיע לפתרון, נדונו מאמציה לכישלון בגלל אי-הבנתה את המאויים הלאומיים, הטראומות, הפחדים והתקוות של העם הפלסטיני. דבר דומה קרה גם בצד השני, אף שאין סימטריה בין שני הצדדים.

6 יישוב סכסוך היסטורי כה ממושך אפשרי רק אם כל צד מסוגל להבין את עולמו הרוחני-מדיני של **הצד האחר** ומוכן לדבר אתו כשווה אל שווה, "בגובה העיניים". יחס של זלזול, גישה כוחנית, אטימות רגשית, התנשאות ובורות, מונעים מראש פתרון מוסכם.

7 ממשלות ישראליות **"שמאליות"**, שעוררו מדי פעם תקוות רבות, לקו בכל התכונות האלה לא פחות ממשלות "ימניות", ומכאן הפער העצום בין ההבטחה שבהקמתן והתוצאות הרוט-האסון של מעשיהן. (לדוגמה: תקופת כהונתו של אהוד ברק).

8 חלק גדול **ממחנה-השלום הישן** (הקורא לעצמו גם "השמאל הציוני" או "המחנה השפוי"), כמו "שלום עכשיו", לוקה גם הוא בחלק מתכונות אלה, ולכן התמוטט בכל עת משבר.

9 משום כך, התפקיד הראשון של מחנה-שלום

1 אחרי יותר ממאה שנה, הסכסוך הישראלי-פלסטיני שולט עדיין בכל תחומי חיינו ומעסיק את העולם כולו. זהו סכסוך מיוחד במינו, שנוולד בנסיבות מיוחדות במינן. ניתן לתאר אותו **כהתנגשות בין כוח שלא ניתן לעצרו לבין גוף שלא ניתן להזיזו** - הציונות מכאן והעם הפלסטיני מכאן.

2 דור חמישי של ישראלים ופלסטינים כבר נולד לתוך הסכסוך הזה. **כל עולמו הרוחני** והמעשי של דור זה עוצב על-ידי הסכסוך, השולט בכל מערכות חייו.

3 במהלך הסכסוך הארוך הצטבר בשני הצדדים משקע אדיר של **מיתוסים**, סילופים היסטוריים, תפיסות תעמולתיות ודעות קדומות, שהם פרי השנאות והפחדים המתלווים לכל מלחמה.

4 התנהגות כל אחד משני הצדדים לסכסוך מעוצבת על-ידי הסיפור (נאראטיב) ההיסטורי שלו, הצורה שבה הוא רואה את קורות הסכסוך ב-120 השנים האחרונות. הגרסה ההיסטורית הציונית והגרסה ההיסטורית הפלסטינית סותרות זו את זו **סתירה מוחלטת**, הן בשמותן, הן בכל פרט ופרט.

5 מתחילת הסכסוך ועד עצם היום הזה, פעלה ההנהגה

ישראלי חדש הוא להשתחרר ממיתוסים כוזבים ולהיגמל מהראייה החד־צדדית של הסכסוך.

10 אין פירוש הדבר שיש לשלול אוטומטית את הסיפור הישראלי ולקבל ללא־ערעור את הסיפור הפלסטיני, ולהפך. ואולם, חובה היא להקשיב לעם האחר בראש פתוח ולהבין את הצד שלו בסכסוך ההיסטורי, על מנת לבנות גשר בין שני הסיפורים הלאומיים ולאחדם לסיפור משותף.

11 כל דרך אחרת תביא להמשך הסכסוך עד אין קץ, כשתקופות של רגיעה שטחית והתקרבות מדומה נקטעות שוב ושוב על־ידי התפרצויות של מעשי־איבה אלימים בין שני העמים בארץ ובין ישראל והעולם הערבי. נוכח ריבוי הנשק להשמדה המונית במרחב, עלולים סיבובי־מלחמה נוספים להביא לחורבן כל הצדדים.

מקור הסיכסוך

12 במרכז הסכסוך הזה עומד עכשיו העימות בין הלאום הישראלי־יהודי לבין הלאום הפלסטיני־ערבי. במהותו זהו סכסוך לאומי, אף שיש לו השלכות דתיות, חברתיות ואחרות.

13 התנועה הציונית הייתה, ביסודה, תגובה יהודית על

התעוררות התנועות הלאומיות האירופיות, שכולן היו אנטישמיות, מי פחות ומי יותר. מאחר שהיהודים נפלטו מאומות אירופה, החליטו חלק מהיהודים לכוון את עצמם כאומה נפרדת, על פי הדגם האירופי החדש, ולכוון מדינה לאומית משלהם, שבה יוכלו לקחת את גורלם בידיהם.

14 מתוך מניעים מסורתיים ודתיים, פנתה התנועה הציונית לעבר ארץ־ישראל (פלסטין) והחליטה להקים את מדינת־היהודים בארץ זו. סיסמתה הייתה "ארץ ללא עם לעם ללא ארץ". סיסמה זו נבעה לא רק מאי־דיעה, אלא גם מן היהירות הכללית ששררה באותם ימים באירופה כלפי עמים לא־אירופיים.

15 פלסטין לא הייתה ריקה - לא בסוף המאה ה־19 ולא בכל תקופה אחרת. חיו בה אז כחצי מיליון תושבים, ו־90% מהם היו ערבים. מובן מאילו שאוכלוסייה זו התנגדה לחדירת מתנחלים זרים לארצה.

16 כמעט בו־זמנית עם עליית התנועה הציונית, קמה התנועה הלאומית הערבית, שלחמה תחילה בממלכה העות'מאנית, ולאחר מכן במישטרים הקולוניאליים, ביניהם הבריטים, שקמו עם חורבנה בתום מלחמת־העולם הראשונה. אחרי שהבריטים הפכו את "פלסטין" למדינה נפרדת, ותוך כדי מאבק

”מלחמת הטראומות”: ילד יהודי בשואה

בחדירה הציונית, התגבשה בארץ תנועה לאומית ערבית-פלסטינית נפרדת.

17 מאז תום מלחמת-העולם הראשונה נטוש בארץ מאבק בין **שתי תנועות לאומיות**, הציונית-יהודית והערבית-פלסטינית, שביקשו להגשים את מטרותיהן באותה הטריטוריה - אך מטרותיהן שללו זו את זו שלילה מוחלטת. מצב זה לא השתנה עד היום.

18 ככל שבגרה רדיפת היהודים באירופה, וננעלו השערים של מדינות העולם בפני היהודים שניסו להימלט מהתופת, כן גברה התנועה הציונית. האנטישמיות הנאצית הפכה את האוטופיה הציונית למפעל מודרני בר-סיכוי, עלידי הגירה המונית של כוח-עבודה מיומן, אינטלקטואלים, טכנולוגיה והון. **השואה**, שבה ניספו כשישה מיליון יהודים, נתנה לתביעה הציונית כוח מחץ מוסרי ומדיני שהוביל להקמתה של מדינת-ישראל.

19 **הלאום הפלסטיני**, שראה כיצד הולך וגדל היישוב היהודי בארץ, לא הבין מדוע צריך דווקא הוא לשלם את המחיר על פשעי האירופים כלפי היהודים. הוא התנגד בכוח להמשך ההגירה היהודית לארץ ולרכישת קרקעות בידי היהודים.

20 לסיבות הרציונליות של המאבק בין שני הלאומים בארץ

התלוותה **"מלחמת הטרואמות"**. הלאום הישראלי-עברי נשא אתו את הטרואמה העתיקה של רדיפת היהודים באירופה, הגירושים ההמוניים מארצות רבות, האינקוויזיציה, הפוגרומים והשואה. הוא חי בתודעה של קרבן נצחי, וההתנגשות העקובה-הדם עם הלאום הערבי-פלסטיני לא נראתה לו אלא כהמשך הרדיפות האנטישמיות.

21

הלאום הערבי-פלסטיני נשא עמו את זיכרונות **הדיכוי הקולוניאלי** ארוך-הימים, על עלבונותיו והשפלותיו, בייחוד על רקע הזיכרון ההיסטורי מימי-הזוהר המפוארים של הח'ליפים. גם הוא חי בתודעה של קרבן, וה"נכבה" של 1948 נראתה לו כהמשך הדיכוי וההשפלה של קולוניאליסטים מערביים.

22

ההתעלמות הגמורה של כל אחד משני הלאומים מהווייתו הלאומית של העם האחר הובילה בהכרח לתפיסות כוזבות ומעוותות, שהשתרשו עמוק בתודעתם **והמשפיעות עד עצם היום הזה**. על מהלך הסכסוך.

23

הערבים האמינו שהיהודים נשתלו בארץ על-ידי האימפריאליזם המערבי, כמכשיר לדיכוי העולם הערבי ולהשתלטות על אוצרותיו. אמונה זו התחזקה נוכח העובדה שהציונות ביקשה מלכתחילה לכרות ברית עם מעצמה מערבית אחת לפחות, כדי להתגבר על התנגדות

הערבים (גרמניה בימי הרצל, בריטניה מתכנית אוגנדה והצהרת בלפור ועד סיום המנדט, ברית-המועצות במלחמת 1948, צרפת משנות ה-50 ועד מלחמת 1967, ארצות-הברית מאז ועד היום). כך נוצרו שיתוף-פעולה ושותפות של אינטרסים בין המפעל הציוני **וכוחות אימפריאליסטיים וקולוניאליים**, כנגד ההתעוררות הלאומית של העולם הערבי.

24

היהודים, לעומת זאת, האמינו כי התנגדות הערבים למפעל הציוני שנועד, בין השאר, להציל את היהודים מאירופה הבוערת, נובעת מן **האופי הרצחני** של הערבים ו/או האיסלאם. הלוחמים הערבים היו בעיניהם "כנפיות", וההתקוממות הלאומיות התקופתיות נקראו "פרעות" או "מאורעות".

25

דווקא **זאב ז'בוטינסקי**, המנהיג הציוני הקיצוני ביותר, היה אחד המעטים שהכירו כבר בשנות ה-20 של המאה העשרים בעובדה שהתנגדות הערבים להתנחלות הציונית היא תגובה טבעית ובלתי-נמנעת, צודקת מבחינתה, של עם "ילידי" המגן על ארצו מפני מתנחלים זרים. ז'בוטינסקי הכיר גם בעובדה שהערבים בארץ הם ישות לאומית נפרדת, ולעג לניסיונות לשחד את מנהיגי הארצות הערביות האחרות כדי לשתק את התנגדות הערבים בארץ. ואולם, מסקנת ז'בוטינסקי הייתה להקים **"קיר ברזל"** מול הערבים ולשבור את התנגדותם בכוח.

יחסית, שלא נפלה משאר הארצות באזור.

עצמאות ואסון

29

הניגוד בין גרסות שני העמים הגיע לשיאו **במלחמת 1948**, שהיהודים קוראים לה "מלחמת העצמאות" ואף "מלחמת השחרור", והערבים קוראים לה "אל-נכבה", האסון.

"שחרור" או "אסון": פליטים פלסטינים במלחמת 1948

26

הניגוד המוחלט בראיית העובדות נוגע לכל אחת מתופעות הסכסוך. כך, למשל, ראו היהודים במאבק על "עבודה עברית" מאמץ סוציאלי שוחר-קידמה, שנועד להפוך עם של למדנים, סוחרים וספסרים לעם של פועלים ואיכרים. בעיני הערבים נראה מאמץ זה כניסיון פושע של הציונים לנשל את הערבים, לגרשם משוק העבודה ולהקים על אדמתם כלכלה יהודית נפרדת, שאין בה מקום לערבים.

27

גאוות הציונים הייתה על "גאולת האדמה". האדמה נקנתה בכסף, שנאסף מיהודים ברחבי העולם. ה"עולים", שרבים מהם היו קודם לכן אינטלקטואלים וסוחרים, הוציאו כאן את לחמם מהארץ בעבודת כפיים. כל זה, לדעתם, בדרכי שלום ומבלי לנשל אף ערבי אחד. ואילו בעיני הערבים היה זה סיפור אכזרי של נישול וגירוש, מפני שהציונים רכשו את האדמות מבעליהן ערביים, תושבי הערים הגדולות בארץ ובחו"ל, וגירשו בכוח את הפלאחים שישבו עליהן ושהתפרנסו מהן מדורידורות. לשם כך הפעילו הציונים את המשטרה התורכית, ולאחר מכן הבריטית. המוני הערבים ראו בעיניים כלות כיצד אדמתם נלקחת מהם.

28

מול הגרסה הציונית על "הפרחת השממה" הביאו הערבים תיאורים של נוסעים אירופיים, שהעידו במאות האחרונות שפלסטין הייתה ארץ מיושבת ופורחת,

מלחמת 1948 הייתה מלחמה "אתנית" - סוג של מלחמה שבה מבקש כל צד לכבוש שטחים נרחבים ככל האפשר כשהם ריקים מאוכלוסיית הצד השני

30 עם התגברות הסכסוך בארץ, ובהשפעת השואה, **החליט האו"ם** לחלק את הארץ בין "מדינה יהודית" ו"מדינה ערבית". ירושלים וסביבתה היו אמורות להוות יחידה נפרדת תחת שלטון בינלאומי. ליהודים הוענקו כ-55% משטח הארץ, ובכללם הנגב הבלתי-מיושב.

31 מרבית התנועה הציונית קיבלה את **תוכנית-החלוקה**, בהאמינה שהעיקר הוא ליצור בסיס מוצק לריבונות יהודית. בשיבות פנימיות לא הסתיר דויד בן-גוריון את כוונתו להרחיב בהזדמנות הראשונה את השטח שהוקצה למדינה היהודית. משום כך לא כללה מגילת-העצמאות של מדינת-ישראל הגדרה של גבולותיה, והמדינה נשארה בלי גבולות קבועים עד עצם היום הזה.

32 **העולם הערבי** לא קיבל את תוכנית-החלוקה וראה בה ניסיון נואל של האו"ם, שהיה אז בעיקרו מועדון של מדינות "לבנות" מערביות וקומוניסטיות, לחלק ארץ שלא הייתה שייכת לו. מסירת רוב הארץ בידי המיעוט-היהודי, שהיווה אז רק שלישי האוכלוסייה, הוסיפה בעיניהם חטא על פשע.

33 המלחמה, שבה פתחו הערבים בעקבות החלטת-החלוקה, הייתה מטבעה **מלחמה "אתנית"** - סוג של מלחמה שבה מבקש כל צד לכבוש שטחים נרחבים ככל האפשר, כשהם ריקים מאוכלוסיית הצד השני. מערכה מסוג זה (שזכתה ברבות הימים לכינוי "טיהור אתני") מלווה תמיד בגירוש ובמעשי-זוועה.

34 מלחמת 1948 הייתה המשך ישיר להתנגשות הציונית-ערבית, וכל צד ניסה להגשים בה את מטרותיו. היהודים ביקשו להקים **מדינה לאומית הומוגנית**, גדולה ככל האפשר, ואילו הצד הערבי ביקש לחסל את הישות היהודית-ציונית שקמה בארץ.

35 שני הצדדים עסקו ב**טיהור אתני**, כחלק מובן-מאליו של הלחימה. לא נותרו כמעט ערבים בשטחים שנכבשו על ידי היהודים, ולא נותרו בכלל יהודים בשטחים שנכבשו על ידי הערבים. ואולם, מכיוון שהיהודים כבשו שטחים גדולים מאוד, ואילו הערבים הצליחו לכבוש רק שטחים קטנים

(גוש-עציון והרובע היהודי בירושלים), הייתה התוצאה חד-צדדית. (כבר בשנות ה-30 נדונו במוסדות הציוניים רעיונות של "חילופי אוכלוסייה" ו"טרנספר", שפירושה המעשי היה גירוש האוכלוסייה הערבית מהארץ, ואילו בקרב הערבים תבעו רבים שהציונים יחזרו כלעומת שבאו).

36

בצד היהודי נוצר המיתוס של "מעטים מול רבים", מאחר שהישוב היהודי, שמנה רק כ-650 אלף נפש, עמד מול כל העולם הערבי, שמנה יותר ממאה מיליון. היישוב איבד במלחמה 1% מבניו. ואילו בצד הערבי מצטיירת תמונה שונה לגמרי: מול היישוב המאורגן להפליא, שידע להשתמש היטב בנשק המודרני שהיה בידיו ושזרם אליו ממדינות העולם (בעיקר מהגוש הסובייטי), עמדה אוכלוסייה פלסטינית מפוררת, ללא הנהגה לאומית ראויה-לשמה, ללא פיקוד אחיד לכוחותיה הדלים, ובידיה אמצעי-לחימה עלובים, מעטים וברובם מיושנים. המדינות הערביות השכנות בגדו בפלסטינים, ומשנכנסו צבאותיהן לבסוף לארץ, הן התחרו בעיקר זו בזו ופעלו ללא תיאום וללא תוכנית. מבחינה חברתית וצבאית, יכולת-הלחימה של הצד הישראלי עלתה בהרבה על זו של המדינות הערביות, שהספיקו בקושי להיחלץ מן התקופה הקולוניאלית.

37

לפי תוכנית האו"ם, הייתה המדינה היהודית אמורה לקבל

55% מהארץ ולכלול **מינוט ערבי** שהגיע כמעט לכדי מחצית האוכלוסייה בשטחים אלה באותה עת. במהלך המלחמה הרחיבה המדינה היהודית את שטחה, ובסופה היא החזיקה בכ-78% משטח הארץ, שנשאר כמעט ריק מערבים. אוכלוסיית נצרת וכמה כפרים בגליל נותרה בישראל כמעט במקרה, ואילו כפרי המשולש נמסרו לישראל על-ידי המלך עבדאללה כחלק מעסקה, ולכן אי-אפשר היה לרוקנם.

38

בסך-הכל נעקרו במהלך המלחמה כ-750,000 פלסטינים. חלקם ברחו מאימת הקרבות, כדרכה של האוכלוסייה האזרחית בכל מלחמה, חלקם הוברחו על-ידי מעשי-זוועה מסוג טבח דיר-יאסין, חלקם גורשו בהמשך המלחמה באופן שיטתי במסגרת מדיניות יזומה של טיהור אתני.

39

לא פחות חשובה מעצם הגירוש היא העובדה שלא ניתן לפליטים לחזור לבתיהם בשוך הקרבות, כמקובל אחרי מלחמה רגילה. להפך, ישראל החדשה ראתה בעקירת הערבים ברכה גדולה ומיהרה למחוק מעל פני האדמה כ-450 **כפרים ערביים**, שעל הריסותיהם הוקמו ישובים יהודיים חדשים, לרוב תוך "עיברות" השמות הקודמים. הבתים הנטושים בערים אוכלסו בהמוני "עולים" חדשים. תכנית-הלימודים הישראלית מחקה כל זכר לתושבים הקודמים.

”מדינה יהודית”

40 **הסכמי שביתת-הנשק** בתום מילחמת 1948 לא סיימו את ההתנגשות ההיסטורית, אלא להפך, הכניסו אותה לשלב אינטנסיבי עוד יותר.

41 מדינת-ישראל החדשה הקדישה את שנותיה הראשונות לגיבוש אופייה הלאומי-הומוגני כ”מדינה יהודית”. שטחים עצומים הופקעו מן **”הנפקדים”**, **”הנפקדים הנוכחים”** ואף מהערבים שקיבלו אזרחות ישראלית, שאיבדו את מרבית אדמתם בשטחים אלה. הוקמה בהם רשת צפופה של ישובים יהודיים. המוני ”עולים” הוזמנו ואף שודלו לבוא לארץ. מאמץ כביר זה הגדיל את עוצמת המדינה תוך שנים מעטות פי כמה.

42 באותה העת ניהלה המדינה מדיניות נמרצת **למחיקת הישות הפלסטינית** כישות לאומית. בעזרת ישראל השתלט עבדאללה, מלך עבר-הירדן, על הגדה המערבית, ומאז ועד עתה קיימת בפועל ערבות צבאית ישראלית לקיום ממלכת ירדן ההאשמית.

43 המטרה העיקרית של **הברית בין ישראל והשושלת ההאשמית**, הנמשכת זה הדור השלישי, היא למנוע את הקמתה של **מדינה ערבית-פלסטינית** עצמאית ובת-קיום, שבה ראתה ועדיין רואה הנהגת ישראל מחסום

בדרך להגשמת המטרות הציוניות.

44 בצד הפלסטיני חל מיפנה היסטורי בסוף שנות ה-50, כאשר הקימו **יאסר ערפאת** וחבריו את ”תנועת השחרור הפלסטינית” (פת”ח), שנועדה לא רק להאבק בישראל, אלא גם לשחרר את העניין הפלסטיני מהאפוטרופסות של הממשלות הערביות. לא במקרה קמה תנועה זו אחרי שנכשל הגל הכל-ערבי הגדול, שנציגו המובהק ביותר היה גמאל עבד-אל-נאצר. עד אז קיוו פלסטינים רבים להתמזג באומה כל-ערבית מאוחדת. אולם משנעלמה אופציה זו, עלתה מחדש הזהות הלאומית הפלסטינית הנפרדת.

45 בראשית שנות ה-60 הקים גמאל עבד-אל-נאצר את אירגון השיחרור הפלסטיני **(אש”ף)**, כדי למנוע את עצמאות הפעולה הפלסטינית, שעלולה הייתה לגרור אותו למלחמה בלתי רצויה לו. הארגון נועד להטיל את המרות המצרית על הפלסטינים. ואולם אחרי התבוסה הערבית במלחמת יוני 1967, השתלט פת”ח, בהנהגת יאסר ערפאת, על אש”ף, המשמש מאז ככתובת הלאומית הייצוגית של העם הפלסטיני.

”מילחמת ששת הימים”

46 כמו כל אירוע אחר ב-120 השנים האחרונות, נראית

חיילי צה"ל ליד הכותל, יוני 1967: מלחמת־מגן נואשת או מלכודת ישראלית כדי לכבוש את שארית פלסטין?

מלחמת יוני 1967 באור שונה מאוד בעיני שני הצדדים. לפי המיתוס הישראלי, הייתה זאת מלחמת־מגן נואשת, שבה נפלו בידי ישראל, בנס, שטחים גדולים. לפי המיתוס הפלסטיני, משכה ישראל את מנהיגי מצריים, סוריה וירדן לתוך מלחמה שהיא הייתה מעונינת בה, שנועדה מראש לאפשר לה לכבוש את שארית פלסטין.

47 ישראלים רבים מאמינים ש"מלחמת ששת הימים" היא **אם כל הטאת**, וכי רק אז הפכה ישראל, שהייתה עד אז מדינה מתקדמת ושוחרת־שלום, למדינה כובשת ומתנחלת. אמונה זו מאפשרת לבעליה לטהר את הציונות והמדינה מכל רבב עד לאותו מועד, וכך להמשיך ולדבוק במיתוסים הישנים. אין כל ממש באגדה זו.

48 מלחמת 1948 הייתה רק שלב נוסף במאבק הישן בין שתי התנועות הלאומיות. היא לא שינתה את המהות, אלא רק את הנסיבות. השאיפות המהותיות של התנועה הציונית - **מדינה יהודית, התפשטות והתנחלות** - התממשו. נוספו לה מרחבים נוספים.

49 החלטת־החלוקה משנת 1947 העניקה לישראל כ־55% מהארץ; במלחמת 1948 כבשה ישראל 23% נוספים; ובמלחמת 1967 היא כבשה גם את 22% הנותרים, שמעבר ל"קו הירוק". בגלל הנסיבות המיוחדות של המלחמה לא ניתן היה לבצע טיהור אתני בממדים נרחבים, אך גם

הפעם גורשו כמה מאות אלפי פלסטינים. מבלי שישראל רצתה בכך, איחדה המלחמה **תחת שלטונה** את כל חלקי העם הפלסטיני שנשאר בארץ (ובכלל זה גם חלק מהפליטים).

50 מיד עם תום מלחמת 1948 החלה **תנועת ההתנחלות** בשטחים שנכבשו. השתתפו בה כמעט כל הזרמים הפוליטיים במדינה - החל ב"גוש אמונים" המשיחי-לאומני וכלה בקיבוץ המאוחד ה"שמאלי". המתנחלים הראשונים אחרי 1967 זכו בחסות רוב הפוליטיקאים מימין ומשמאל, החל ביגאל אלון (חברון), וכלה בשמעון פרס (קדומים).

51 העובדה שכל ממשלות ישראל טיפחו וקידמו את ההתנחלות, מי יותר ומי פחות, מעידה על כך ששאיפת ההתנחלות חורגת ממחנה אידיאולוגי זה או אחר, ומקיפה את **המחנה הציוני כולו**. הרושם, כאילו רק מיעוט דוחף את ההתנחלות קדימה, אינו אלא אשליה. רק מאמץ מרוכז של כל זרועות השלטון, ובכללן כל משרדי הממשלה מאז 1967 ועד היום, איפשר את יצירת התשתית התחיקתית, התיכנונית והתקציבית הדרושה למאמץ כה ממושך ויקר.

52 **התשתית התחיקתית** כוללת את ההנחה הכוזבת ששלטון־הכיבוש הוא בעל "אדמות המדינה", למרות שאדמות אלה הן העתודות הקרקעיות החיוניות של

שאיפת
ההתנחלות
חורגת ממחנה
אידיאולוגי
זה או אחר
ומקיפה את
המחנה הציוני
כולו. כך נוצר
מאמץ מרוכז
של כל זרועות
השלטון

פעולות אלה נקראות בפני הישראלים "טרור", ואילו הפלסטינים רואים בהן **התנגדות לגיטימית** של עם כבוש. הנהגת אש"ף, בראשות יאסר ערפאת, שהישראלים ראו בה מפקד-טרור, הוכרה בהדרגה על-ידי הקהילה הבינלאומית כ"נציג הלגיטימי היחיד" של העם הפלסטיני.

56 כאשר נוכחו הפלסטינים לדעת שפעולות מסוג זה אינן מצליחות לעצור את תנופת ההתנחלות, המשמיטה בהדרגה את הקרקע מתחת לרגליהם, הם פתחו בסוף 1987 **באינתיפאדה** - התקוממות עממית ספונטאנית של כל שכבות האוכלוסייה. באינתיפאדה זו נהרגו בידי ישראל כ-1500 פלסטינים, וביניהם מאות ילדים, פי כמה

האוכלוסייה הפלסטינית. מובן מאליו שכל תנועת ההתנחלות נוגדת את החוק הבינלאומי.

53 הוויכוח בין חסידי **"ארץ-ישראל השלמה"** וחסידי **"הפשרה הטריטוריאלית"** הוא ויכוח על דרכי ההגשמה של השאיפה הציונית הבסיסית: מדינה יהודית הומוגנית בשטח גדול ככל האפשר, אך בלי "פצצה דמוגרפית מתקתקת". חסידי "הפשרה" שמים את הדגש על הצד הדמוגרפי ורוצים למנוע את הכללת האוכלוסייה הפלסטינית במדינה, בעוד שחסידי "ארץ-ישראל השלמה" שמים את הדגש על הצד הגיאוגרפי ומאמינים (בגלוי או בסתר), שניתן לגרש את האוכלוסייה הלא-יהודית מהארץ (שם-צופן: "טרנספר").

54 **המטכ"ל של צה"ל** מילא תפקיד מרכזי בתכנון ההתנחלות וביביצועה. הוא יצר את מפת ההתנחלויות (המזוהה עם אריאל שרון): ריכוז ההתנחלויות והכבישים-העוקפים בצירי האורך והרוחב, כך שהגדה והרצועה מבוותרות בתרים-בתרים והפלסטינים נכלאים במובלעות מנותקות, שכל אחת מהן מכותרת על-ידי ההתנחלויות וצבא-הכיבוש.

55 הצד הפלסטיני ניסה להתנגד לכיבוש ולהתנחלות בשיטות שונות, ובעיקר בפשיטות מעבר לגבול הירדני והלבנוני, ובפיגועים בתוך הארץ וברחבי העולם.

הובילו **לוועידת-מדריד**, ואחר-כך להסכם אוסלו.

הסכם אוסלו

60 **להסכם אוסלו** היו תכונות חיוביות ושליליות.

מבחינה חיובית, הביא ההסכם בפעם הראשונה להכרה רשמית של מדינת-ישראל **בקיום העם הפלסטיני** ובהנהגתו הלאומית, ולהכרת התנועה הלאומית הפלסטינית בקיומה של מדינת-ישראל. מבחינה זו, היו ההסכם וחליפת המכתבים שקדמה לו בעלי משמעות היסטורית ראשונה במעלה.

לחיצת ידיים היסטורית: הכרה הדדית

רוס טלזר / ניוזמקסט טוואיטא ס.א.ג.

ממספר האבדות הישראליות, אך היא העלתה מחדש את "הבעיה הפלסטינית" על סדר-היום הישראלי והעולמי.

תהליך השלום

57 כבר למחרת **מלחמת אוקטובר 1973** ("מלחמת יום-כיפור" או "מלחמת רמדאן"), שהחלה בניצחון הפתעה של צבאות מצריים וסוריה והסתיימה בכישלונם, השתכנעו יאסר ערפאת וחבריו הקרובים שאין אופציה צבאית להגשמת השאיפות הלאומיות הפלסטיניות. הוא החליט לפתוח אופציה מדינית כדי להגיע להסדר עם ישראל, שיאפשר את הגשמת השאיפה למדינה עצמאית, לפחות בחלק מהארץ, בדרך של משא ומתן.

58 כהכשרת הקרקע לכך פתח ערפאת בפעם הראשונה במגע עם אישים ישראליים המסוגלים להשפיע על דעת-הקהל בישראל ועל מדיניות הממשלה. שליחיו (סעיד חמאמי ועיצאם סרטאווי) נפגשו עם אישים ישראליים, חלוצי השלום, שהקימו בסוף 1975 את **"המועצה הישראלית למען שלום ישראלי-פלסטיני"**.

59 מגעים אלה, שהתרחבו לאיטם יחד עם העייפות הגוברת בישראל מול פני האינתיפאדה הראשונה (1987 והלאה), התנתקות ירדן מהגדה המערבית והנסיבות הבינלאומיות המשתנות (קריסת הגוש הקומוניסטי, מלחמת-המפרץ),

62

בפועל העניק ההסכם לתנועה הלאומית הפלסטינית בסיס טריטוריאלי על אדמה פלסטינית, מבנה של "מדינה בדרך" וכוח חמוש - עובדות שמילאו תפקיד חשוב בהמשך המאבק הפלסטיני. לצד הישראלי העניק ההסכם את פתיחת השערים לעולם הערבי ואת הפסקת הפיגועים כל עוד תיפקד ההסכם כראוי.

לחיצת ידיים היסטורית: הכרה הדרדית

63

הפגם המהותי של הסכם אוסלו היה נעוץ בעובדה שלא נקבעה בו **המטרה הסופית**, כך ששני הצדדים ביקשו להשיג באמצעותו מטרות שונות לחלוטין. הצד הפלסטיני ראה בהסכם הביניים את דרך-המלך לסיום הכיבוש ולהקמת המדינה הפלסטינית בכל השטחים שנכבשו ב-1967 (שהם 22% מהארץ בין הים והירדן), ואילו ממשלות ישראל ראו בו שיטה להמשך הכיבוש בחלקים ניכרים של הגדה והרצועה, כאשר השלטון-העצמי הפלסטיני ממלא תפקיד של סוכנות-עזר להבטחת הביטחון של ישראל וההתנחלויות.

64

מאחר שלא נקבעה המטרה הסופית, לא היווה הסכם-אוסלו ראשיתו של תהליך לסיום הסכסוך, אלא רק **שלב חדש** של הסכסוך.

65

בגלל הציפיות השונות של שני הצדדים, שכל אחד מהם נשאר צמוד לחלוטין ל"סיפור" הלאומי שלו, קיבל כל אחד מסעיפי ההסכמים **פירושים שונים** בשני הצדדים. בסופו של דבר לא בוצעו חלקים גדולים של ההסכמים, בעיקר על-ידי ישראל (בין השאר: לא בוצעה הנסיגה השלישית, לא הוקמו ארבעת המעברים הבטוחים בין הגדה והרצועה).

66

במשך כל תקופת "תהליך אוסלו" המשיכה ישראל בפעולה נמרצת להרחבת ההתנחלות, בעיקר על-ידי הקמת **התנחלויות חדשות**. בהסוואות שונות, הרחבת ההתנחלויות הקיימות, בניית רשת אדירה של כבישים "עוקפים", הפקעת אדמות, הריסת בתים, עקירת מטעים ועוד. הפלסטינים, מצדם, ניצלו את הזמן לבניית כוחם, במסגרת ההסכם ומחוצה לו. למעשה נמשך העימות ההיסטורי במלוא עוזו מאחורי מסווה של משא-ומתן ו"תהליך שלום", שהפך תחליף לשלום עצמו.

67

יחקק רבין, בניגוד לתדמיתו, שהתחזקה עם הירצחו, המשיך לנהל את העימות ב"שטחים" במלוא עוזו, בעודו מנהל את התהליך המדיני מתוך מגמה להשיג שלום לפי המושגים הישראליים. בהיותו חניך ה"סיפור" הציוני ושותף למיתוסים שלו, לקה בדיסונאנס קוגניטיבי בשעה ששאיפתו הכנה לשלום התנגשה עם עולם-המושגים שלו. זה בא לידי ביטוי בפרשת היישוב היהודי בחברון

ובפרשת קדומים. רק ממש בסוף ימיו התחיל רבין להפנים חלקים של הנאראטיב הפלסטיני.

68 חמור מקרהו של **שימעון פרס**, שבנה לעצמו תדמית בינלאומית של איש-שלום והתאים גם את הסיסמאות שלו לתדמית זו ("המזרח התיכון החדש"), בעוד שביסודו נותר נץ ציוני מסורתי. הדבר בא לידי ביטוי בתקופה הקצרה והעקובה מדם של כהונתו כראש-הממשלה אחרי רצח רבין, וכמובן עם כניסתו לממשלת שרון ב־2001 וקבלת התפקיד של דובר ומסביר שרון.

69 הביטוי המובהק ביותר של הדילמה הישראלית ניתן על-ידי **אהוד ברק**, שהגיע לשלטון כשהוא משוכנע לחלוטין שיש בכוחו לחתוך את הקשר הגורדי של הסכסוך ההיסטורי באבחה אחת, נוסח אלכסנדר מוקדון. ברק ניגש לנושא מתוך בורות מוחלטת לגבי הגירסה הפלסטינית ותוך זלזול גמור בחשיבותה לעניין. את הצעותיו ה"נדיבות" ניסח תוך התעלמות מן הצד הפלסטיני והציגן כאולטימטום. דחייתן על-ידי הפלסטינים עוררה אצלו תימהון וזעם.

70 בעיני עצמו ובעיני הציבור הישראלי כולו, ברק "הפך כל אבן" והציע לפלסטינים "הצעות יותר נדיבות מכל ראש-ממשלה קודם". תמורתן דרש את חתימת הפלסטינים על אישור של **"סיום הסכסוך"**. בעיני הפלסטינים הייתה זאת

אלון: לשכת היתוות הממשלתית / ברק אחיו

קמפ דייוויד 2000: בורות וזלזול

ימרה מגוחכת, מכיוון שברק דרש מהם לוותר על יסודות שאיפתם הלאומית, כגון זכות-השיבה והריבונות במזרח ירושלים והר הבית. גם סיפוח השטחים, שהוצג על-ידי ברק כעניין של אחוזים מעטים ("גושי ההתנחלות"), הסתכם לפי החשבון הפלסטיני בסיפוח בפועל של יותר מ-20% של הגדה המערבית.

71

על פי התפיסה הפלסטינית, הם עשו את הוויתור המכריע בעצם הסכמתם, בהסכם אוסלו, להקים את מדינתם מעבר לקו הירוק, כלומר ב-22% בלבד של מולדתם ההיסטורית. לכן יכלו להסכים, על פי תפיסתם, רק לשינויי-גבול מזעריים, במסגרת של חילופי-שטחים. ואילו העמדה המסורתית של הישראלים היא שכיבוש מלחמת 1948 הם עובדה מוגמרת, שאין לערער עליה, וצריכים להתפשר על 22% הנותרים.

72

כמו לכל המושגים והמונחים, יש למילה "ויתורים" משמעות שונה לגמרי באוזני שני הצדדים. לפי תפיסת הפלסטינים, הם "ויתרו" על 78% של ארצם כאשר הסכימו להסתפק ב-22% ממנה. לפי תפיסת הישראלים, הם "מוותרים" כאשר הם מסכימים "לתת" לפלסטינים חלקים של אותם 22% (הגדה המערבית ורצועת עזה).

73

הדברים הגיעו לשיאם ביולי 2000 בוועידת קמפ־דייוויד, שאותה כפה ברק על ערפאת בניגוד לרצונו, וללא שום

הכנה. בתמיכת קלינטון דרש ברק מהפלסטינים להסכים ל"סיום הסכסוך" תוך ויתור על זכות-השיבה לישראל, כינון סידורים מסובכים במזרח ירושלים ובהר-הבית ללא ריבונות עליהם; סיפוחם לישראל של גושי התנחלות גדולים, נוכחות צבאית ישראלית בבקעת-הירדן ושליטת ישראל במעברי-הגבול של המדינה הפלסטינית. משום כך הסתיימה הוועידה בלא-כלום. אמנם נערכה בינואר 2001 פגישה נוספת בטאבה, והושגה בה התקדמות רבה לקראת הסכם, אך ברק הפסיק אותה בגלל התקרבות הבחירות לכנסת. בבחירות, שנערכו בראשית 2001, נחל ברק תבוסה מוחצת ואריאל שרון הגיע לשלטון.

אינתיפאדת אל-אקצה

74

פיצוץ הוועידה, היעלם כל תיקווה להסכם בין הצדדים והעמדה הפרו-ישראלית המוחלטת של האמריקאים, הביאו בהכרח לסיבוב חדש של עימות אלים, שזכה בתואר "אינתיפאדת אל-אקצה". בעיניים פלסטיניות, זוהי התקוממות לאומית מוצדקת נגד הכיבוש המתמשך, שסופו אינו נראה לעין, ושבו נשמטת הקרקע מתחת לרגליהם מדי יום ביומו. בעיני הישראלים, זוהי התפרצות של טרור רצחני. מבצעי הפיגועים, הנראים לפלסטינים כגיבורים לאומיים, נראים לישראלים כפושעים אכזריים שיש לחסלם.

כתוצאה מכישלון קמפ־דיוויד נמחקו כמעט כל ההבדלים בין "ימין" ו"שמאל". כולם קיבלו את הסיסמא הכוזבת ש"אין לנו פרטנר לשלום"

75 בתקופת כהונתו הקצרה של ברק נמשכה **ההתנחלות** בקצב מזורז. ההתנגדות הפלסטינית הייתה מצומצמת. השלטון הישראלי ראה בכל התקפה אלימה על ה"מתיישבים" רצח של אזרחים. הפלסטינים ראו בה התגוננות לגיטימית בפני חוד־החנית של אויב מסוכן, המגרש אותם מאדמתם.

76 חלק גדול מ"מחנה השלום" הישראלי קרס במהלך אינתיפאדת אל־אקצה, והתברר שכל תפיסותיו ועמדו על כרע־תרנגולת. מאחר שמעולם לא ערך רוויזיה אמיתית של ה"סיפור" הציוני ולא הפנים את העובדה שיש גם "סיפור" פלסטיני, נראית לו התנהגות הפלסטינים בלתי־מובנת לחלוטין, בייחוד אחרי שברק "הפך כל אבן" ו"הציע הצעות נדיבות יותר

מכל קודמיו") ההסבר היחידי שנותר הוא שהפלסטינים רימו את מחנה־השלום הישראלי, שמעולם לא התכוונו באמת לעשות שלום, ושמטרתם האמיתית היא לזרוק את היהודים לים, כפי שטען הימין הציוני מאז ומתמיד. המסקנה: "אין לנו פרטנר".

77 כתוצאה מכך נמחקו כמעט כל ההבדלים בין "ימין" ו"שמאל". ראשי מפלגת העבודה הצטרפו לממשלת שרון והפכו למסבירים היעילים ביותר של מעשיה (כגון שמעון פרס), וגם האופוזיציה הפורמלית משמאל הצטרפה לחגיגה. הדבר הוכיח שוב שהסיפור הציוני המקורי הוא הגורם המכריע המאחד את כל חלקי המערכת הפוליטית בישראל, וההבדלים ביניהם מאבדים בשעת מבחן את משמעותם.

78 **האינתיפאדה השנייה**, תוצאת הכישלון של ועידת קמפ־דיוויד, הביאה את העימות לשיא חדש. נהרגו בה יותר מ־5000 פלסטינים ויותר מ־1000 חיילים ואזרחים ישראלים. התגובה הצבאית הישראלית הפכה את חיי הפלסטינים לגיהינום, ניתקה ערים וכפרים זה מזה והרסה את כלכלתם ובתיהם. פעילים פלסטיניים הוצאו להורג ("חיסולים ממוקדים") תוך פגיעה באזרחים שנמצאו בסביבה. יאסר ערפאת נכלא במתחם ה"מוקטעה" ברמאללה.

79

הציבור הפלסטיני לא נשבר בלחץ הצבאי והכלכלי. בתנאים הקשים ביותר הצליח לקיים שגרת־חיים כלשהי. זאת ועוד: הוא פיתח אמצעים שונים כדי להשיב מלחמה שצרה. **פיגועי־ההתאבדות** הביאו את העימות למרכזי הערים בישראל.

80

בתגובה על הפיגועים דרשו ראשי "השמאל הציוני" להקים את "**גדר ההפרדה**" בין ישראל והשטחים הפלסטיניים. "הימין הציוני" התנגד תחילה, מחשש שהמחסום יהווה בפועל גבול מדיני בקירבת הקו הירוק, אך הוא תפס במהרה שניתן לנצל אותו למטרותיו. אריאל שרון ניגש לבנייה מזורזת של החומה/הגדר על פי תוואי שנכנס לעומק השטחים הפלסטיניים. הוא סיפח לישראל את ההתנחלויות הגדולות וניתק כפרים פלסטיניים רבים מאדמותיהם. במהלך המאבק נגד הגדר הפך **הכפר בילעין** לסמל של מאבק עקשני ובלתי־אלים, שבו קמה שותפות בין פלסטינים, פעילי־שלום ישראלים ומתנדבים בינלאומיים. כפרים פלסטיניים נוספים, כגון נעלין, ראו במאבק של בילעין דוגמה ומופת.

81

אחרי כישלון ועידת קמפ־דיוויד וקריסת מחנה־השלום הישראלי נעשו כמה ניסיונות לקדם את תהליך־השלום. בדצמבר 2000, ערב פרישתו מתפקידו, פירסם הנשיא קלינטון "מתווה", שהיווה תוכנית־שלום שלמה וסבירה. במארס 2002 אישרה ועידת־פיסגה של הליגה הערבית

בביירות פה אחד את הצעת־השלום שיזם יורש־העצר הסעודי. גם בחברה הישראלית הוצעו אלטרנטיבות למדיניות הממשלה: באוגוסט 2001 פרסם "גוש שלום" טיוטא של חוזה־שלום וביוני 2002 פירסמו עמי איילון הישראלי וסרי נוסייבה הפלסטיני עקרונות להסכם. באוקטובר 2003 הביאה "**יוזמת ז'נבה**" לפרסום טיוטא של הסכם־שלום מטעם קבוצת אישים ישראליים ופלסטיניים, וטקס החתימה עליה הפך לאירוע בינלאומי. היוזמות האלה יצרו ביחד קונסנזוס לגבי פיתרון המבוסס על העיקרון של "שתי מדינות לשני עמים". הן לא הניבו תוצאות מעשיות בגלל התנגדות ממשלות ישראל.

82

במאי 2003 נאלצה ממשלת שרון לקבל - להלכה בלבד - את "מפת הדרכים" שכפה עליה הנשיא ג'ורג' וו' בוש מטעם ה"קוורטט" של ארצות־הברית, אירופה, רוסיה והאו"ם. הריסת **מגדלי־התאומים** בניו־יורק ב־11 בספטמבר 2001, הפלישה האמריקאית לאפגניסטן ואחר־כך לעיראק, הגבירו את הרגישות האמריקאית לסכסוך הישראלי-ערבי, אך לא החלישו את השדולה הישראלית בארצות־הברית.

83

"**מפת־הדרכים**" לקתה באותו המחדל הבסיסי כמו הצהרת־העקרונות של אוסלו ב־1993. אמנם, בניגוד לאוסלו, היא הגדירה את המטרה ("שתי מדינות לשני עמים"), אך השאירה את קביעת גבולות המדינה

הפלסטינית לשלבים יותר מאוחרים. שרון ועמיתיו היו מוכנים להעניק למובלעות הפלסטיניות, שהם התכוונו להקים ב-11% מהארץ, את השם "מדינה פלסטינית", אך התנו את קבלת ה"מפה" ב-14 הסתייגויות, שהפכו אותה לאות מתה.

84

ניסיון מפת־הדרכים, כמו ניסיון אוסלו לפניו, אישר בצורה חותכת את הטענה שאין ערך למסמך הקובע **שלב־ביניים**, אלא אם כן נקבעים בו מראש עיקרי הסכמ־השלום הסופי. כאשר כל צד חותר למטרה סופית שונה, מתלקח הוויכוח מחדש על כל אחד משלבי־ביניים.

85

ביודעו היטב שאין כל סיכוי שמפת־הדרכים תתבצע בפועל, הכריז שרון בסוף 2003 על תוכנית **"לצעדים חד־צדדים"**. זה היה שם־הצופן לתוכנית שמטרתה לספח כמחצית הגדה המערבית לישראל ולסגור את הפלסטינים במובלעות מנותקות, שהקשר ביניהן יהיה באמצעות כבישים, מנהרות וגשרים הניתנים לניתוק בכל עת. התוכנית הייתה בנויה כך שלא תתווסף אוכלוסייה פלסטינית לישראל, ולא תישאר עתודה קרקעית לריכוזים הפלסטיניים. מכיוון שהתוכנית לא חייבה שום הידברות עם הפלסטינים, אך התחייבה לתת לאזרחי ישראל "שלום וביטחון", היא נועדה לנצל למטרותיה את הכמיהה הגוברת של הציבור הישראלי לפתרון הסכסוך.

86

ההתקפה הכללית של ממשלת־שרון וצמרת צה"ל על אוכלוסיית השטחים הכבושים מצד אחד (הרחבת ההתנחלויות, הקמת התנחלויות חדשות הנקראות "מאחזים", בניית "גדר ההפרדה" ו"כבישים עוקפים", חדירות צבאיות לערים הפלסטיניות ו"חיסולים ממוקדים", הריסת בתים ועקירת מטעים), והפיגועים הקטלניים של הארגונים הפלסטיניים בתוככי ישראל מצד שני, העמידו גם את **הפלסטיניים אזרחי־ישראל** במצב בלתי־נסבל.

87

נטייתם של אזרחי־ישראל הערבים לעזור לאחיהם שמעבר לקו הירוק התנגשה עם שאיפתם להתקבל כאזרחים שוו־זכויות בישראל. בה בשעה גבר בקרב הציבור היהודי בישראל מצבור הפחד והשנאה כלפי כל "הערבים", המתנגש עם מושגי־היסוד של שוויון וזכויות־אזרח. תהליכים אלה הגיעו לשיא באירועי **אוקטובר 2000**, מיד אחרי פרוץ אינתיפאדת אל־אקצה, כאשר משטרת־ישראל פתחה באש קטלנית על אזרחים ערביים.

88

תהליכים אלה, יחד עם עלייתה מחדש של **"הבעיה הדמוגרפית"** לסדר־היום בישראל, העמידו בספק את הדוקטרינה של "מדינה יהודית דמוקרטית". הסתירה הפנימית בין שני התהליכים, שלא נפתרה מאז קום המדינה, לא להלכה ולא למעשה, בולטת יותר ויותר.

“חומת הפרדה”: הימין הציוני תפס במהרה שניתן לנצל את רעיון הגדר למטרותיו כדי לספח את שטחי ההתנחלויות הגדולות

שני תפקידיו: מנהיג תנועת-שחרור שלא הגיעה עדיין למטרתה וראש מדינה-בדרך. את מקומו תפס שותפו הוותיק בתנועת פת"ח, מחמוד עבאס (אבו-מאזן).

91

במהלך 2005 ביצע אריאל שרון **"התנתקות"**, שפירקה את כל ההתנחלויות ברצועת-עזה ואחדות בצפון הגדה המערבית. ביצוע ה"התנתקות" נמשך שנה וחצי, שבמהלכן נתפס העימות כאילו יש לו שני צדדים בלבד: שרון מכאן והמתנחלים מכאן. יוזמת זינבה וכל שאר יוזמות-השלום נמחקו לחלוטין מן התודעה הציבורית.

העצא, ליל: סו:44א

הפגנה ישראלית-פלסטינית: להבין לנפשו של העם השני

המשמעות המדויקת של המושג "מדינה יהודית" לא הובהרה מעולם, כשם שלא הובהר מה מעמדו של מיעוט ערבי-פלסטיני גדול במדינה המוגדרת כ"יהודית". הדרישה להפוך את ישראל ל"מדינת כל אזרחיה" ו/או להעניק זכויות לאומיות מוגדרות למיעוט הערבי-פלסטיני נשמעה יותר ויותר, ולא רק בקרב האזרחים הערביים.

89

בעקבות כל התהליכים האלה חדל הסכסוך יותר ויותר להיות עימות ישראלי-פלסטיני, וחזר יותר ויותר להיות עימות **'יהודי-ערבי'**. התייצבות הפזורה היהודית ברובה המכריע לצד ישראל, בלי קשר למעשיה, והאדהה של המוני הערבים והמוסלמים בעולם לעניין הפלסטיני, בלי קשר לעמדת שליטיהם, העמיקו את התופעה הזאת. רצח השייח' אחמד יאסין במאסר 2004 החמיר אותה עוד יותר.

שתי מלחמות

90

אחרי שהיה כלוא במשך יותר משנתיים במתחם לשכתו ברמאללה, **מת יאסר ערפאת** ב-11 בנובמבר 2004. מותו הפתאומי לוטה בערפל, ורבים מאמינים שנרצח באמצעות רעל מתוחכם. הלווייתו הפכה להפגנת-אבל אדירה של המוני העם הפלסטיני, שראו בו את אבי האומה. עשר שנותיו האחרונות עמדו בסימן הסתירה המהותית בין

המטרה העיקרית של ה"התנתקות" הייתה אסטרטגית: להיפטר מרצועת-עזה הקטנה והטורדנית כדי להתרכז במאבק נגד העם הפלסטיני בגדה המערבית, בניגוד גמור לדעה שהתקבלה בעולם, כאילו "שרון עלה על דרך השלום".

92

שרון ניסה לשכנע את ראשי המתנחלים שכדאי לוותר על כמה התנחלויות נידחות כדי להתרכז בהרחבת גושי-ההתנחלויות החשובים. **ראשי המתנחלים** חששו שפינוי ההתנחלויות ברצועת-עזה יהווה תקדים מסוכן, וסירבו לאשר אותו. הפינוי הפך למלודרמה סוחטת-דמעות, שנועדה לשכנע את העולם שכל פינוי עתידי בממדים גדולים יביא למשבר לאומי עמוק.

93

ה"התנתקות" בוצעה ללא הסכם וללא הידברות עם הפלסטינים, תוך דבקות במדיניות של "צעדים חד-צדדיים". היא השאירה אחריה חלל שלטוני ריק, שהתמלא על-ידי חמאס. ממשלת ישראל טענה ש"ויתרה" על הרצועה מרצון וסיימה את הכיבוש, אך לדעת הפלסטינים נמשך הכיבוש הישראלי ביתר שאת, מכיוון שהרצועה נותקה ביבשה, בים ובאוויר. התוצאה: הארגונים הפלסטינים פתחו בירי של **טילי "קסאם"** מאולתרים על היישובים הישראליים הסמוכים, וישראל הטילה על הרצועה מצור שמנע מהתושבים חומרי-גלם וגם תרופות ומזון. המצב הוליד שוב שני נרטיבים סותרים:

בעיני הישראלי "יצאנו משם וקיבלנו קסאמים". בעיני הפלסטינים הפכה הרצועה ל"כלא הגדול בעולם".

94

בינואר 2006, ימים אחדים אחרי שאריאל שרון שקע בתרדמתו, נערכו הבחירות לפרלמנט הפלסטיני, תחת פיקוח הנשיא האמריקאי לשעבר ג'ימי קארטר. בניגוד לציפיות, **ניצח חמאס את פת"ח** ברוב סוחר של 75 מושבים לעומת 48. הבוחרים הפלסטיניים לא הפכו ברובם לדתיים יותר, אך השתכנעו שרק התנגדות אלימה תביא להישגים. יתר על כן, בניגוד לפת"ח השתקף חמאס כגוף נקי משחיתות.

95

ישראל החרימה את הממשלה הפלסטינית החדשה בראשות חמאס, ובעקבותיה נהגו כך גם ממשלות אירופה וארצות-הברית. החרם נמשך גם כאשר התחלפה ממשלת-חמאס **בממשלת-אחדות** פלסטינית, בהשתתפות חמאס. זה החמיר את המאבקים הפנימיים בקרב הציבור הפלסטיני, וביוני 2007 השתלט חמאס על רצועת-עזה, בעוד שפת"ח השתלט על הגדה המערבית. נוצרו שתי ישויות פלסטיניות עוינות זו לזו.

96

לכידת החייל **גלעד שליט** על-ידי חמאס ושותפיו בפעולה צבאית ב-26 ביוני 2006 הבליטה שוב את ההבדל בין שני הנרטיבים בסכסוך: לפי הישראלים "נחטף" החייל בפעולת טרור ונדרש תמורתו שחרור פושעים "עם דם על

הידיים". לפי הפלסטינים החייל "נלקח בשבי" בפעולה צבאית לגיטימית, ותמורתו נדרש שחרורם של מאות לוחמים פלסטיניים.

הציוני" במלחמה, אך שינה את עמדתו לקראת סופה. "גוש שלום" ושותפיו במחנה השלום העקבי הפגינו נגד שתי המלחמות מהיום הראשון.

97 אחרי לכידת שליט בגבול עזה ביצע חזבאללה פשיטה דומה בגבול הצפון ולכד חיילים ישראלים. אהוד אולמרט, שנבחר כראש הממשלה במקום שרון, ראה בכך הזדמנות לחסל את האיום של חיזבאללה, שנתמך על-ידי איראן וסוריה. ב-12 ביולי 2006 פתח **במלחמת לבנון השנייה**, שנמשכה 34 יום. היהולה הכושל על-ידי ההנהגה המדינית והצבאית גרם למשבר עמוק בישראל. חיזבאללה טען לניצחון, ובגבול הלבנוני השתרר שקט מתוח.

99 למלחמת-עזה ("עופרת יצוקה") הייתה השפעה הרסנית על מעמד ישראל בעולם. האו"ם מינה ועדת-חקירה בראשות השופט היהודי ריצ'רד **גולדסטון**, שהדו"ח שלה האשים את ישראל - וגם את חמאס - בפשעי-מלחמה.

98 כדי להחזיר לצה"ל את הכבוד וכוח-ההרתעה, פתחה ממשלת אולמרט בדצמבר 2008 במבצע **"עופרת יצוקה"** נגד רצועת-עזה. המטרה הבלתי-רשמית של המלחמה הייתה להפיל את שלטון החמאס ברצועה על-ידי הפעלת לחץ מאסיבי על האוכלוסייה האזרחית. שוב התפלגו הנרטיבים: בעיני רוב הישראלים הצטיירה המלחמה כניצחון ישראלי, ואילו בעיני רוב הפלסטינים היא הצטיירה כניצחון פלסטיני, מאחר שקומץ לוחמי החמאס עמד בהצלחה מול צה"ל. שלטון החמאס ברצועה נשאר בעינו והמצור התהדק עוד יותר. בגבול עזה, כמו בגבול הצפון, השתרר שקט מתוח. במלחמת-עזה, כמו במלחמת-לבנון השנייה, תמך תחילה "השמאל

100 מלחמת-עזה לא שינתה את החלטתן של ממשלות ישראל למנוע **הידברות עם חמאס**, כפי שהתנגדו בשעתו להידברות עם אש"ף. חמאס סירב להכיר בישראל ולחתום על הסכם-שלום איתה, אך הודיע שיקבל הסכם המבוסס על פיתרון שתי המדינות, לפי גבולות 1967, אם ההסכם יאושר על-ידי העם הפלסטיני במשאל-עם או בהחלטת פרלמנט. בישראל נשמעו קולות שהציעו להידבר עם חמאס, מכיוון שהוא חלק בלתי-נפרד מהמציאות הפלסטינית. לפי דעה זו מחייב האינטרס הישראלי את החזרת האחדות הפלסטינית, בניגוד למדיניות "הפרד ומשול" של ממשלת-ישראל.

101 בנובמבר 2008 נבחר **ברק אובמה** לנשיאות ארצות-הברית ושינה מיד את סגנון המדיניות האמריקאית כלפי העולם המוסלמי. כעבור כמה חודשים קמה

בישראל ממשלה חדשה בראשות בנימין נתניהו, שכללה יסודות ימניים-קיצוניים ואף פאשיסטיים. היה נדמה שושינגטון עומדת להתנגש עם ירושלים, אך אובמה נמנע מעימות והסתפק בהכרה בחצי־פה של נתניהו בפיתרון של "שתי מדינות לשני עמים". נתניהו התנה זאת בהכרה פלסטינית בישראל כ"מדינת העם היהודי", שפירושה קבלת הנרטיב הציוני, ויתור מראש על זכויות הפליטים הפלסטיניים ושלילת השוויון מאזרחי־ישראל הערביים. נתניהו קיווה ששום מנהיג פלסטיני לא יוכל להסכים לכך.

102 המאמץ של איראן להצטייד בנשק גרעיני תואר בישראל כ"סכנה קיומית". הוא איים ליצור "מאזן אימה" מן הסוג

הפגנה בתל־אביב: נגד מלחמת לבנון השנייה

רצף: ליליאן ארז

ששרר בשעתו בין ארצות־הברית וברית־המועצות. בניגוד לעמדתה של ממשלת ישראל, האמצעי המעשי היחידי לשים קץ לסכנה זו הוא פירוז המרחב כולו מנשק להשמדה המונית במסגרת הסכם־שלום מרחבי, אחרי חתימת הסכם־שלום ישראל־פלסטיני.

103 סכנת הפצצה הגרעינית האיראנית שימשה לממשלת־נתניהו גם **אמצעי להסחת הדעת** מן הצורך במשא־ומתן מעשי לשלום עם העם הפלסטיני. כמו כל ממשלות ישראל בעבר, היא פעלה למניעת הקמתה של מדינה פלסטינית ריבונית, שההתנגדות לה טבועה עמוק בתודעה הציונית.

104 במהלך 2009 נוצרה שוב **הזדמנות היסטורית** להשגת שלום: העולם הערבי, הרשות הפלסטינית ואש"ף קראו בפה מלא לשלום בין ישראל ופלסטין, חמאס הסכים בעקיפין, נשיא ארצות־הברית הבטיח לעזור בכל כוחו ונוצר קונסנזוס עולמי סביב הפיתרון של "שתי מדינות לשני עמים". ואולם, בישראל שבשליטת הימין הקיצוני לא הייתה קיימת תנועת־שלום יעילה, שהייתה מסוגלת להטות את דעת־הקהל לכיוון זה.

מחנה שלום חדש

105 מחנה־השלום הישראלי טרם התאושש מן המהלומות

108 גדל מספר האנשים והקבוצות, הנמנים עם התומכים הטבעיים של מחנה-השלום, הפונים לתחומים אחרים ונושאים חשובים כשלעצמם - כגון ההגנה על הסביבה, פמיניזם, זכויות ההומוסקסואלים והלסביות, זכויות העובדים בכלל ושל מהגרי-עבודה בפרט, יחסי דת ומדינה. נושאים אלה הפכו **ערי-מקלט** לאנשים שעייפו מלעסוק בענייני השלום, הכיבוש וההתנחלויות. מגמה זו מתחזקת בעקבות נטיית התקשורת לסקר בהבלטה נושאים אלה, ולהימנע כמעט לחלוטין מסיקור פעולות למען השלום.

109 את מחנה-השלום הישראלי יש הכרח חיוני לבנות מחדש, על יסודות איתנים יותר מכפי שנבנה בעבר. מחנה חדש זה צריך להיות מסוגל לרכוש לבבות **בכל מגזרי** החברה הישראלית - נשים וגברים, יהודים וערבים, מזרחיים ואשכנזים, ותיקים ועולים חדשים, חילוניים ודתיים - ולהכיל את כל המגמות המתקדמות בחברה.

110 תנועת-שלום חדשה צריכה לקום על יסוד התובנה שהסכסוך הוא התנגשות בין התנועה הציונית-הישראלית, **שה"צופן הגנטי"** שלה דוחף אותה להשתלט על כל הארץ ולרחוק החוצה את האוכלוסייה הלא-יהודית, לבין התנועה הלאומית הפלסטינית, שה"צופן הגנטי" שלה דוחף אותה להדוף את המגמה הזאת ולהקים מדינה פלסטינית.

שנחתו עליו באוקטובר 2000, אחרי ועידת קמפ-דייוויד, כאשר השתרשה בציבור הישראלי - כולל בקרב חלק גדול ממחנה-השלום - האמונה ש"אין פרטנר לשלום". תוצאות ה"התנתקות" מרצועת-עזה חיזקו אמונה זו, כאשר פשטה הגרסה הפשטנית ש"החזרנו את כל השטח וקיבלנו קסאמים". חלק ממחנה-השלום שותף לדמוניזציה של חמאס ואינו מוכן לראות בו שותף אפשרי למשא-ומתן ולשלום.

106 הלכי-רוח אלה הובילו למסקנה שאין טעם בהפגנות ובהצבעה בעד מפלגות-השלום. כמה ארגונים חוץ-פרלמנטאריים נחושים המשיכו בפעילות חשובה - מאבק להעלות לתודעת הציבור את קיומה של דרך שונה לפתרון הסכסוך בניגוד לשטיפת המוח הממסדית הרווחת, פיקוח על המחסומים, דיווח על התפשטות ההתנחלויות, סיוע רפואי והמאבק נגד הגדר, לפעמים תוך סיכון אישי - אך מחנה-השלום איבד את **הבסיס ההמוני**. הדבר התבטא בקריסת מפלגות המזוהות עם מחנה-השלום - לפחות לכאורה - בבחירות של פברואר 2009.

107 גם הניתוק הכמעט-מוחלט בין **ההנהגה הפלסטינית החדשה** לבין ארגוני-השלום הישראליים - קשר שטופח על-ידי יאסר ערפאת במשך עשרות שנים - הגביר בישראל את התחושה ש"אין פרטנר לשלום".

תנועות השלום
הרדיקליות
משולות
לגלגל שיניים
קטן בעל
הנעה עצמית
המסובב לגלגל
עוד יותר גדול,
וכן הלאה

לידי רוויזיה של ה"סיפור"
הלאומי. עליו לעשות
מאמץ יסודי לאחד את
הגרסות ההיסטוריות של
שני עמי הארץ ב"סיפור"
אחד, משוחרר מכזבים
היסטוריים, שיהיה מקובל
על שני הצדדים ומכבד את
רגשותיהם.

זה כולל את הפנמת העו-
דה שתהליך ההתבססות
הציונית בארץ, על כל צדדיו
המלהיבים והחיוביים, היה
מלווה בגרימת עוול גדול
לעם הפלסטיני. עוול זה,
שהגיע לשיאו בתקופת הנ-
כבה, מחייב קבלת אחריות
ותיקון המעוות עד כמה
שהדבר ניתן.

אין ערך להסכם-שלום אלא
אם כן שני הצדדים ברובם
מסוגלים להשלים איתו
להלכה ולמעשה, באשר

115

116

תפקיד תנועת-השלום הישראלית הוא לעצור את
ההתנגשות ההיסטורית, להתגבר על ה"צופן הגנטי"
הציוני-ישראלי ולשתף פעולה עם כוחות-השלום
הפלסטיניים, רק כך יתאפשר שלום של **פשרה**
היסטורית, שבעקבותיו תבוא התפייסות בין שני העמים.
תפקיד דומה יש לכוחות-השלום הפלסטיניים.

לשם כך לא די בניסוחים דיפלומטיים של הסכם-שלום
אפשרי. מחנה-השלום חייב לפנות אל לבו ואל מוחו
של הציבור הישראלי כולו, אל השכבות הישראליות
השבויים בידי המיתוסים והדעות הקדומות הישנות.

תפקיד משמעותי ביותר נועד בתהליך זה **לתנועות-**
השלום הקטנות ששימשו מצפן, הוכיחו נחישות בלתי-
מתפשרת והמשיכו במאבק גם כאשר קרסה מרביתו
של מחנה-השלום. תנועות אלה משולות לגלגל שיניים
קטן בעל הנעה עצמית, המסובב לגלגל יותר גדול, שמצדו
מפעיל לגלגל עוד יותר גדול, וכן הלאה, עד שמופעל
המנגנון כולו. כך הושגו אצלנו עד עכשיו כל ההישגים
הגדולים של כוחות-השלום, וביניהם ההכרה בקיום
העם הפלסטיני, ההסכמה הציבורית הרחבה להקמת
מדינה פלסטינית, הנכונות להיכנס למשא-ומתן עם
אש"ף, ההסכמה לפשרה בירושלים, ועוד ועוד.

על מחנה-השלום החדש להביא את דעת-הקהל

111

112

113

114

הכיבוש יסתיים. הקו הירוק יהיה הגבול בין ישראל ופלסטין. המתנחלים יפונו. ירושלים תהיה בירת שתי המדינות. פתרון הוגן ומוסכם לפליטים.

הוא מספק את שאיפתם
הלאומית הבסיסית ואינו
פוגע בגאוותם הלאומית.

117

במציאות הקיימת, אין
פתרון אלא זה המבוסס על
עיקרון של "שתי מדינות
לשני עמים", שפירושו דו־
קיום בשלום של שתי מדינות
עצמאיות - ישראל ופלסטין.

118

הרעיון העולה מדי פעם,
שאפשר ורצוי להחליף
את פתרון שתי המדינות
בפתרון של מדינה אחת, דו־
לאומית או לא-לאומית,
מהים עד הירדן, הוא בלתי־
מציאותי, מכיוון שהרוב
העצום של הישראלים
לא יסכים לפירוק מדינת־
ישראל והרוב העצום של
הפלסטינים לא יוותר על
הקמת מדינה לאומית
משלו. זהו גם "פתרון"
מסוכן, מאחר והוא פוגע

במאבק להגשמת פתרון שתי המדינות, הניתן לביצוע
בעתיד הקרוב, לטובת רעיון שאין לו כל סיכוי להתממש
בעשרות השנים הבאות. אשליה זו גם מספקת הצדקה
להמשך קיומן ולהרחבתן של ההתנחלויות. אילו קמה
מדינה משותפת, היה מתנהל בה מאבק מתמיד לקיום
הרוב של הצד האחד ולדחיקתו של הצד השני החוצה.
דוגמאות לכשלונם של פתרון כזה לא חסרות.

119

בדרך האלימינציה אנחנו מגיעים לתוכנית לשלום,
המבוססת על העקרונות הבאים:

- א. הכיבוש יסתיים. תקום מדינה פלסטינית עצמאית
ובת־קיום לצד מדינת־ישראל.
- ב. הקו הירוק יהיה הגבול בין מדינות ישראל ופלסטין.
חילופי־שטחים מצומצמים ייתכנו רק בהסכמת שני
הצדדים, במשא־ומתן חופשי, ועל בסיס של 1:1.
- ג. כל המתנחלים הישראליים יפונו משטח מדינת פלסטין,
וההתנחלויות יכולות להימסר לפליטים חוזרים.
- ד. הגבול בין שתי המדינות יהיה פתוח לתנועת בני־אדם
וסחורות, ובכפוף להסדרים שייקבעו בהסכמה הדדית.
- ה. ירושלים תהיה בירת שתי המדינות. מערב ירושלים

כיפת הסלע לפלסטין, הכותל המערבי לישראל

תהיה בירת ישראל ומזרח ירושלים בירת פלסטין. למדינת פלסטין תהיה ריבונות מלאה במזרח ירושלים, ובכלל זה מתחם חראם-א-שריף (הר הבית). למדינת ישראל תהיה ריבונות מלאה במערב ירושלים, ובכלל זה הכותל המערבי והרובע היהודי. שתי המדינות יוכלו להסכים על אחדות העיר במישור העירוני הפיסי.

1. ישראל תכיר במישור העקרוני בזכות-השיבה של הפליטים הפלסטיניים, כזכות אנושית שאינה ניתנת לערעור, ותקבל על עצמה את האחריות לחלקה ביצירת הבעיה. "ועדת אמת ופיוס" תקבע באופן אובייקטיבי את העובדות ההיסטוריות. פתרון הבעיה במישור המעשי יבוא בהסכם בין הצדדים, על בסיס צודק, הוגן ומעשי, ויכלול שיבה לשטח מדינת פלסטין, שיבה של מספר מוגבל ומוסכם לשטח ישראל, קבלת פיצויים והשתקעות בארצות אחרות.

2. אוצרות-המים יהיו בשליטה משותפת ויחולקו בהסכמה, על בסיס שוויוני והוגן.

3. הסכם-ביטחון בין שתי המדינות יבטיח את ביטחון שתיהן וייקח בחשבון את הצרכים הביטחוניים המיוחדים הן של ישראל, הן של פלסטין. להסכם יינתנו חסות בינלאומית וערביות בינלאומיות.

הסכם השלום
והגשמתו
בפועל וביושר
יביאו לסיום
הסכסוך
ולפיוס בין
שני העמים,
המבוסס על
שוויון, כבוד
הדדי וחתירה
לשותפות
מירבית

ט. ישראל ופלסטין יפעלו, יחד עם המדינות האחרות במרחב, לכינון **קהילה מרחבית**, על פי הדגם של האיחוד האירופי.

י. המרחב כולו ינוקה **מנשק להשמדה המונית**.

120
חתימת הסכם השלום והגשמתו בפועל, ביושר וברוח חיובית, יביאו **לסיום הסכסוך ההיסטורי** ולפיוס בין שני העמים, המבוסס על שוויון, כבוד הדדי וחתירה לשותפות מירבית.

גוש שלום הוא הגרעין העקבי של תנועת-השלום הישראלית. הוא מתאפיין בכך שאינו נסוג מעקרונותיו גם בתקופות משבר, כמו מלחמת לבנון-השנייה ומלחמת־עזה. במשך שנים ממלא גוש שלום תפקיד מרכזי בקביעת סדר-היום הפוליטי והמוסרי של תנועת-השלום הישראלית.

מטרת **גוש שלום** היא לחולל שינוי יסודי בדעת

הציבור הישראלי, למען שלום ישראלי-פלסטיני המבוסס על העקרונות הבאים: **★ סיום הכיבוש. ★ קבלת זכותו הטבעית של העם הפלסטיני להקים מדינה עצמאית וריבונית לצידה של מדינת ישראל. ★ קביעת הקו הירוק כגבול של שלום בין ישראל לפלסטין. ★ קביעת ירושלים כבירת שתי המדינות. ירושלים המערבית בירת ישראל**

ירושלים המזרחית בירת פלסטין. עיר פתוחה לכל באיה, לא מבוותרת על ידי חומות ומחסומים. **★ פתרון צודק ומוסכם של בעיית הפליטים, שיכלול שיבה למדינת פלסטין, שיבת מספר מוסכם למדינת ישראל, תשלום פיצויים והשתקעות בארצות אחרות, פינוי כל ההתנחלויות בשטח פלסטין.**

גוש שלום היא תנועה

חוץ-פרלמנטרית עצמאית. בהיותה חופשית מכבלים של מחוייבות פוליטית כלשהיא, יכולה התנועה לעצב את עקרונותיה באופן ברור, מלא ונחוש. במקרים רבים מעלה התנועה רעיונות, שנים - ופעמים עשורים - לפני שאלה הופכים לנחלת הכלל. לתנועה אין עובדים בשכר, פעיליה עובדים בהתנדבות. כל פעולות התנועה ממומנות על-ידי תרומות של קבוצות־שלום ויחידים בארץ ובח"ל.

תנועת **גוש שלום** עוסקת בקשת רחבה של פעילויות - כגון מערכות הסברה-פוליטיות, עצומות ציבוריות, פרסומים, הפצת עמדותינו החריגות באתר האינטרנט, מודעת-עמדה שבועית (מאז 1993), הרצאות וכנסים בארץ ובחו"ל, הפגנות ופעולות ישירות בשטח. בין הפעולות הבולטות של התנועה: הקריאה "שחררו את כל האסירים מיד!" (1993); עצומת "ירושלים שלנו", עליה חתמו 850 אנשי-רוח ואמנים, חתני פרס ישראל, פעילי-שלום ישראלים וראשי-ציבור פלסטינים (1995); החרם על מוצרי ההתנחלויות (1997); סימון הקו הירוק בשטח (1998); פרסום טיוטא של חוזה-שלום ישראלי-פלסטיני (2001); המערכה נגד פשעי-מלחמה (2002); יצירת "מגן חיי" על יאסר ערפאת לסיכול כוונתו של שרון להרגו (2003); המערכה נגד חומת ההפרדה (2003 והלאה), הפגנות נגד מלחמת-לבנון השנייה (2006) ומלחמת "עופרת יצוקה" (2008) מיומן הראשון; השתתפות בפעולות הומניטריות.

זהירות

**זהו מסמך חתרני. הוא מערער את המוסכמות שעליהן
בנוי הקונצנזוס הלאומי.**

120 אמיתות אלה מחסלות את המיתוסים, השקרים המוסכמים והכזבים ההיסטוריים, שעליהם בנויות רוב הטענות של התעמולה הישראלית והתעמולה הפלסטינית. היא משלבת את האמת של שני הצדדים בסיפור היסטורי מאוחד, העושה צדק עם שניהם. בלי בסיס זה לא יתכן שלום.

מאת אורי אבנרי

מהדורה שלישית

ינואר 2010

למידע נוסף:

ת.ד. 3322, תל-אביב 61033

03-5221732

info@gush-shalom.org

www.gush-shalom.org